MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) KOMPETENZA SUPERJURI

MAGISTRAT DR. ANTONIO MICALLEF TRIGONA

Seduta tat-13 ta' Mejju, 2003

Citazzjoni Numru. 103/1989/1

Citazz. nru 103/1989

Emanuel Mizzi

vs

Carmel Attard u b'digriet tal-24 ta' April 1990 (folio 23) intervjena fil-kawza 'in statu et terminis' John Formosa bhala direttur u in rappresentanza ta' Formosa & Camilleri Ltd u dawn bhala agenti ta' Guardian Royal Exchange plc u b'digriet tat-tlettax ta' Ottubru 1992 Dr Michael Caruana gie mahtur kuratur deputat sabiex jirrapprezenta lill-assenti Carmel Attard u b'nota tat-30 ta' Ottubru 1992 Dr Anton Refalo LL.D.assuma l-atti tal-kawza minflok Carmel Attard li jinsab imsiefer

Il-Qorti,

Rat ic-citazzjoni tal-attur fejn ippremetta illi:

Fis-sitta ta' Gunju elf disa' mija u tmienja u tmenin (06.06.1988) ghall-habta tat-8.30pm waqt illi l-attur kien qed isuq motor scooter tal-marka 'Lambretta' bin-numru ta' registrazzjoni P-2579 fi Mgarr Raod, Victora (fl-inhawi ta' Taflija Road) fid-direzzjoni ta' Victora, Ghawdex, huwa kien involut f'incident stradali meta gie imtajjar minn vettura tal-marka 'Citroen' bin-numru ta' registrazzjoni J-8387 misjuqa mill-konvenut;

Illi dan l-incident gara unikament minhabba imperizja, negligenza, traskuragni u nuqqas ta' tharis tar-regolamenti tat-traffiku da parti tal-konvenut;

Illi b'konsegwenza ta' dan l-incident l-attur sofra danni ingenti, konsistenti sew fi hsara fil-vettura misjuqa minnu u kif ukoll f'debilitazzjoni permanenti f'gismu li gia kkagunat u ser tkompli tikkaguna danni u telf ta' qliegh;

Illi minkejja diversi interpellazzjonijiet il-konvenut qed jirrifjuta li jersaq ghal-likwidazzjoni u hlas tad-danni sofferti minnu;

TALAB ghaliex m'ghandhiex il-Qorti:

1. tiddikjara illi l-konvenut kien unikament responsabbli ghall-incident imsemmi u ghad-danni kollha konsegwentement sofferti mill-attur;

2. tillikwida dawn id-danni;

3. tikkundanna lill-konvenut sabiex ihallas lill-attur l-ammont hekk likwidat;

Bl-ispejjez.

Il-konvenut imharrek ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-attur u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut li fiha eccepixxa:

1. illi huwa bl-ebda mod u manjera ma huwa responsabbli ghall-incident stradali imsemmi fic-citazzjoni, liema incident stradali gara unikament minhabba traskuragni, imperizja u non-osservanza tar-regolamenti tat-traffiku da parti ta' l-istess attur, Emanuel Mizzi;

2. Salvi eccezzjonijiet ohra fid-dritt u fil-fatt.

Rat il-kontro talba tal-istess konvenut li fiha stqarr, illi:

Huwa jrid jinqeda b'dina l-kawza biex jaghmel kontra-talba kontra l-attur, Emanuel Mizzi, fis-sens illi l-attur jigi dikjarat unikament responsabbli ghall-incident stradali in kwistjoni u dana peress illi l-attur kien jigwida l-lambretta tieghu (numru ta' registrazzjoni P-2579) f'Mgarr Road, Victoria, Ghawdex, b'traskuragni grassa, b'manjera perikoluza u b'nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti tat-traffiku, kif jigi pruvat dettaljatament waqt is-smiegh tal-kawza u dana peress illi l-istess attur kien qieghed jiggwida l-lambretta tieghu bla dawl, bi speed eccessiv u minghajr l-attenzjoni kollha minnu rikjesta bir-rizultat li baqa' diehel fil-vettura (numru ta' registrazzjoni J-8384) tal-konvenut u kkaguna l-incident stradali in kwistjoni;

Illi ghalhekk minhabba l-istess incident awtomobilistiku l-konvenut sofra hsarat ingenti fil-vettura tieghu kif ukoll kellu jikri vettura ghax-xoghol normali tieghu;

TALAB ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:

1. tiddikjara l-attur unikament responsabbli ghall-istess incident awtomobilistiku;

2. tillikwida d-danni sofferti mill-konvenut fl-istess incident awtomobilistiku, liema danni huma sewwa materjali kif ukoll fi flus minfuqa f'kiri ta' karozza 'self drive' ghax-xoghol normali tieghu;

3. tikkundanna lill-istess attur li jhallas lill-konvenut id-danni kollha hekk sofferti u likwidati;

Bl-ispejjez u bl-imghaxijiet legali skond il-ligi u bl-ingunzjoni ta’ l-istess attur.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tieghu, l-lista tax-xhieda u l-lista ta’ dokumenti;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-attur ghall-istess kontra-talba fejn eccepixxa:

1. illi t-talbiet tal-konvenut huma infondati fid-dritt u fil-fatt u dana peress illi l-incident oggett tal-kawza gara unikament htija tal-konvenut u l-attur b’ebda mod ma kkontribwixxa ghalih;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat id-dikjarazzjoni annessa u l-lista tax-xhieda.

Rat, folio 16, il-verbal ta’ din il-Qorti diversament preseduta fejn innominat lil Dr Carmelo Galea bhala perit legali u lit-Tabib Kirurgu Fredrick Zammit Maempel bhala espert mediku;

Rat, folio 23, ir-rikors tad-ditta assikuratrici Formosa & Camilleri Ltd sabiex jintervjenu fil-kawza;

Rat, folio 66, d-digriet tat-13 ta’ Ottubru 1992 fejn l-Avukat Dottor Michael Caruana gie mahtur kuratur deputat sabiex jirraprezenta lill-assenti Carmel Attad u (folio 67) n-nota tat-30 ta’ Ottubru 1992 li biha l-Avukat Dottor Anton Refalo assuma l-atti tal-kawza minflokk Carmel Attard li kien imsiefer.

Ezaminat ix-xhieda;

Rat l-atti u d-dokumenti kollha;

Ikkunsidrat:

Dina hi kawza li tirrigwarda incident stradali bejn mutur tat-tip lambretta misjuq mill-attur u vettura tal-marka Citroen misjuqa mill-konvenut. Il-kontendenti jakkollaw reciprokament ir-responsabilita’ ghall-incident li fih apparti hsarat allegatament sofferti fil-vetturi hemm d-disabilita’ li l-attur jallega li sofra konsegwenza tal-istess. Huwa fatt inkontestat li l-incident gara fi Triq Mgarr limiti ta’ Xewkija/Victoria f’dik il-parti fejn hemm, jew kien hemm, l-impjant tal-Malta Dairy Products, fejn Triq Taflija tghaqqad ma’ Triq Mgarr. Jirrizulta li qabel is-sinistru s-sewwieqa kienu qed isuqu l-vetturi taghhom f’direzzjoni opposta ghal xulxin: l-attur isuq tul Triq Mgarr fid-direzzjoni ta’ Victoria u l-konvenut gej min-naha opposta intenzjonat li jidhol fi Triq Taflija. Huwa sinifikanti l-fatt li l-konvenut biex jimmanuvra l-vettura tieghu fl-imsemmija Triq it-Taflija kellu jaqsam il-kareggjata kollha li fiha kien qieghed jittransita l-attur.

Illi ghal dak li hi responsabilita’ ghall-incident, m’hemm ebda dubbju f’mohh din il-Qorti, kif lanqas kellu l-abbli perit legali nominat, li t-tort huwa biss u esklusivament tal-konvenut. Il-qorti qeghdha f’dan il-kuntest taghmel ampja referenza ghar-relazzjoni tal-perit legali, folio 98 sa 103, senjatament is-sezzjoni intitolata “konsiderazzjonijiet dwar ir-responsabilita’ tal-incident de quo’ u l-gurisprudenza hemm citata u tadottaha in toto. Tosserva li hu wisq car li l-incident ipprovokah l-konvenut minhabba nuqqas totali ta’ “proper look out”.

Il-problematika tqum rigward il-likwidazzjoni tal-lukri cessanti u d-danni emergenti reklamati mill-attur. Issa dwar kif jitqiesu d-danni l-Artikolu 1045 tal-Kodici Civili jiddisponi li:

(i) il-hsara li l-persuna responsabbli ghandha twiegeb ghaliha…hija t-telf effettiv li l-ghemil taghha jkun gieb direttament lill-parti li tbati l-hsara, l-ispejjez li din il-parti setghet kellha taghmel minhabba l-hsara, it-telf tal-paga jew qligh iehor attwali, u t-telf ta’ qligh li tbati ‘l quddiem minhabba inkapacita’ ghal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-ghemil seta’ jgib;

(ii) is-somma li ghandha tigi moghtija ghal din l-inkapacita’ tigi stabbilita mill-Qorti, wara li tqis ic-cirkostanzi tal-kaz, u, b’mod partikolari, x-xorta u grad ta’ inkapacita ikkagunata, u l-kundizzjoni tal-parti li tbati l-hsara.

Inkluz, ghalhekk, fl-artikolu citat hemm kemm il-lukri cessanti u d-danni emergenti konsistenti f’ta’ l-ewwel mit-telf effettiv u fit-tieni f’dik is-somma sabiex taghmel tajjeb ghat-telf futur stabbilita fid-diskrezzjoni tal-Qorti pero’ u f’kull kaz tenut kont ix-xorta u l-grad ta’ inkapacita ikkagunata, u l-kundizzjoni tal-parti li tbati l-hsara, u dan fost konsiderazzjonijiet ohra dipendenti mic-cirkustanzi tal-kaz.

Illi huwa ben risaput li evolviet gurisprudenza kopjuza dwar il-metodu adottabbli fil-likwidazzjoni tal-lukri cessanti istigat mill-kawza ‘Butler –vs- Heard’ li tghat origini ghal dak li hu maghruf bhala l-‘*multiplier system*’ li fiha l-qliegh annwali tal-korrut jigi moltiplikat bis-snin tal-hajja lavorattiva bazata fuq il-‘life expectancy’ tieghu mizjud b’ghoxrin fil-mija ghall-inflazzjoni u nieqes ghoxrin fil-mija tar-rizultat totali in vista tal-pagament f’daqqa. Issa, nonostante l-kritika, xi drabi anka harxa, li l-metodu gie assoggettat, din il-Qorti, in linja ta’ massima u bl-innovazjonijiet li gew introdotti fih, taqbel li ghandu jintuza bhala bazi wkoll f’dan il-kaz bid-differenza li n-numru ta’ snin ghandu jittiehed ghas-snin kollha tal-hajja lavorattiva tal-korrut. Inghad dan huwa f’loku li jigi puntwalizzat li l-grad tal-percentwali tad-disabilita’, jigifieri kemm dik fisika u kemm dik psikologika, giet kumulata b’dan li l-percentwali ta’ disabilita totali tinsab iffissata fil-percentwali ta’ hamsa u erbghin fil-mija li, kollox ma’ kollox, ghandha tikkostitwixxi bazi gusta u ekwa ghal kull telf soffert mill-attur inkluz telf ta’ xoghol ‘part time’ u telf ta’ profit, dato ma non concesso, li l-attur hu intitolat ghal dawn l-ahhar zewg fatturi billi ghal dak li hu telf ta’ xoghol ‘part time’ il-provi huma insufficenti u ghal dak li jikkoncerna telf ta’ profit sostnut fuq li l-attur ma setax ikompli jizviluppa kemm il-korp ta’ appartamenti u xi art adjacenti ftit jew xejn il-Qorti issib ness bejn l-incident u t-telf allegat. It-telf se mai huwa hawnhekk kalkolabbli fuq

ix-xoghol li kien jikkontribwixxi l-attur u xejn aktar. Tabilhaqq il-Qorti mhux qeghdha taghmel u ghandha thares li tevita li taghmel ezercizzju spekulattiv u ghalhekk l-attur huwa u ser jigi ekwament kompensat fil-konsiderazzjoni tal-percentwali mil-lat psikologiku maghduda ma' dik il-percentwali ta' disabilita mil-lat fiziku. Diversament, fil-fehma ta' din il-Qorti, ikun hemm l-arrikkiment indebitu li mhux permess u li ghalih l-attur certament mhux intitolat. Jekk ix-xoghol fuq l-appartamenti ma tikompliex u l-art ta' hdejhom ma gietx zviluppata kienet decizjoni ta' l-attur apparti li hu ben risaput illi b'daqstant l-akkrexximent tal-valur tal-art ma sofra xejn anzi l-kuntrarju. F'lokha wkoll hi l-osservazzjoni tal-perit legali li "hu difficili biex temmen illi bniedem wahdu, jistinka kemm jistinka fix-xoghol tieghu u minkejja illi forsi jiddedika hajtu kollha ghall-holqien ta' gid materjali ghalih innifsu, jista' jasal biex iwettaq l-ammont ta' xoghol imsemmi mill-attur fl-affidavit tieghu".

Illi ghal dik li hi likwidazzjoni tal-lukri cessanti jirrizulta li l-attur kellu 31 sena meta safa' korrut. Kien impjegat governattiv mad-Dipartiment tax-Xoghlijiet bis-sengha ta' 'building tradesmen 2' u kien f'dak iz-zminijiet ittermina kors ta' 'draughtsman' li kien jintitolah li jkun promoss 'works technical officer' fl-istess dipartiment, kariga, li eventwalment beda jokkupa fl-20 ta' Mejju 1991, jigifieri tliet snin wara l-incident, b'paga ta' tlett elef erba' mija u erbgha u erbghin Lira Maltin (Lm3444) fis-sena li kienet tizdied ghal tliet elef sitt mija u tnejn u disghin lira Maltin (Lm3692) fis-sena. Mehud in konsiderazzjoni li l-medja ta' introjtu mill-impieg ghas-sitt snin minn 1998 san-1993 kien ta' elfejn seba' mija u tnejn u hamsin lira Maltin (Lm2752) (dok.X13 – folio 180), izda li kif ben osserva l-abbli perit legali, li l-attur tilef "promotion" li probabbilment kien jirnexxilu jakkwista kieku ma kienx ghall-incident, u fejn allura l-paga fis-sena 1993 kienet tilhaq madwar tlett elef u tmien mitt lira Maltin (Lm3800) fis-sena, din il-Qorti hi tal-fehma li l-figura ta' l-introjtu ghall-finijiet tal-likwidazzjoni ghandha tkun tlett elef u hames mitt lira Maltin (Lm3500) u hawnhekk qeghdha tiddipartixxi mis-somma li giet kalkulata mill-perit legali anka minhabba li din il-Qorti sejra tiehu u tahdem fuq is-snin kollha tal-hajja

lavorattiva tal-attur, jigifieri 30 sena u hi tal-fehma, kif fuq jinghad, li l-percentwali ta' disabilita' kalkolata ghall-finijiet ta' disabilita psikologika hi kumpens bizzejjed ghall-kull eventwali telf iehor. Ghalhekk u ghal finijiet ta' lukri cessanti ser tadotta fl-infraskritt kalkolu: tlett elef u hames mitt lira Maltin (Lm3,500) multiplikat b'30 multiplikat b'45 fil-mija li jekwivali ghas-somma ta' sebgha u erbghin elf mitejn u hamsin lira Maltin (Lm47,250).

Illi ghal dak li huma d-danni emergenti l-Worti ma tirriavviza ebda raguni valida ghaliex ghandha tiddipartixxi mill-konkluzjonijiet tal-abbli perit legali. Qeghdha kwindi tisstabilihom fis-somma ta' disat elef seba' mija u disgha liri Maltin (Lm9709) u konsegwentement qeghdha tadotta in toto l-osservazzjonijiet kontenuti fir-relazzjoni, imfissra a folio 118 sa 121.

Illi ghal dak li huwa tnaqqis tal-20 fil-mija bhala "lump sum payment" il-Qorti jidrilha li m'ghandhiex tikkunsidra biss it-tul tal-proceduri izda ghandha tindaga ir-ragunijiet ghal dan it-tul. Kif ben tajjeb sottomess fin-nota ta' sottomissjonijiet tas-socjeta intervenuta fil-kawza d-dewemin inordinat jahti ghalih l-attur b'daqstant li ghandu jbati l-konsegwenzi u jsofri d-deduzzjoni tal-20 fil-mija. Ghalhekk is-somma li ser tigi likwidata u li effettivament qeghdha tigi likwidata favur tieghu konsegwenza tal-incident hi: sebgha u erbghin elf mitejn u hamsin lira Maltin (Lm47,250) in linja ta' lukri cessanti mizjuda bis-somma ta' disat elef seba' mija u disgha liri Maltin (Lm9709) ghad-danni emergenti nieqes l-20 fil-mija bhala 'lump sum payment' ghal total ta' hamsa u erbghin elf hames mija u sebgha u sittin lira Maltin (Lm45,567).

Ghaldaqstant tiddisponi mill-kawza billi tilqa t-talbiet kollha tal-attur, u:

1. tiddikjara l-konvenut unikament responsabbli ghall-incident meritu l-kawza u ghad-danni kollha konsegwentement sofferti mill-attur;

2. tillikwida l-istess danni fis-somma ta’ hamsa u erbghin elf hames mija u sebgha u sittin lira Maltin (Lm45,567).

3. tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur l-ammont hekk likwidat.

Konsegwentement tichad kemm l-eccezzjonijiet u kemm it-talbiet tal-konvenuti fil-kontro talba bl-ispejjez kollha a karigu tieghu u tikkundannah wkoll ghall-imghaxijiet legali dekoribbli mill-lum sal effettiv pagament.

--------------------------------TMIEM--------------------------------